



نخستین همایش ملی محیط زیست، چالش ها و راهکارهای عملی



عنوان مقاله: بررسی عوامل محدود کننده اکوتوریسم در پارک جنگلی نور و پارک جنگلی سی سنگان



ارائه دهنده: غلامرضا بناگر

مشخصات سازمانی: گروه محیط زیست، واحد بجنورد، دانشگاه آزاد اسلامی، بجنورد، ایران.

پست الکترونیکی: Gholam_banagar@yahoo.com



نخستین همایش ملی محیط زیست، چالش ها و راهکارهای عملی



ضرورت و اهداف پژوهش

گردشگری همواره در تمام اعصار تاریخ بشر جایگاه و مکان ویژه ای داشته است. خواه این گردشگر با مسافرت به نقاط مختلف در جهت کسب سرمایه یا به اعتقاد طبیبان برای معالجه برخی از امراض توصیه می گردید یا برای تحصیل علم بوده است. با گذشت زمان و پیشرفت علم و تکامل در تمام موضوعات مطرح زندگی، مفهوم گردشگری نیز تغییراتی نمود تا به مفهوم جهانگرد (توریست) می رسیم که منظور از این نوع گردشگران افرادی هستند که برای دیدن مکانهای تاریخی و باستانی اقدام به سفر می نمایند. گروههایی از این جمعیت که علاقه خاصی به طبیعت داشته اند در آستانه ورود به قرن بیست و یکم بنیانگذار نوعی از جهانگردان به نام گردشگران همسو با طبیعت (اکوتوریسم) بوده اند. همانگونه که از مفهوم کلمه مشخص می باشد، اینان افرادی هستند که برای بازدید و گذران اوقات فراغت خود در طبیعت هزینه صرف می نمایند. این صنعت هنگامی توسعه می یابد و پولساز می شود که دارای مدیریت قوی و درست در این زمینه باشد. برای اینکه بتوانیم صنعت اکوتوریسم را رونق دهیم، باید با مدیریتی درست و برنامه ای هماهنگ این مهم را پیش ببریم. در این تحقیق سعی خواهد شد، چشم اندازی از مسائل مربوط به اکوتوریسم با نگرشی ویژه به مناطق جنگلی ترسیم شود.



نخستین همایش ملی محیط زیست، چالش ها و راهکارهای عملی



مواد و روش ها

در هر پارک تعداد ۳۰ پرسشنامه باز در اختیار گردشگران قرار دادیم. پس از تکمیل پرسشنامه باز توسط گردشگران، سوالاتی را که بین ۳۰ الی ۵۰ درصد گردشگران اعتقاد داشتند دارای امکانات کمی در منطقه می باشد و محدودکننده است را به عنوان سوال استاندارد انتخاب نمودیم و بر مبنای سوالات استاندارد، پرسشنامه دوم را تنظیم نمودیم. در پرسشنامه دوم (پرسشنامه بسته) جواب نمی دانم را نیز آورده بودیم. به جواب نمی دانم امتیاز صفر تعلق می گرفت و برای آنکه میانگین پایین نیاید، صفر را در محاسبات در نظر نمی گرفتیم. به همین جهت پرسشنامه هایی را که دارای جواب نمی دانم، می باشد را از محاسبات خارج نمودیم. اما ۳۰ پرسشنامه ای را که دارای جواب نمی دانم، نمی باشد را در محاسبات وارد نمودیم. به جواب محدودکننده در سطح ناچیز امتیاز یک، متوسط امتیاز دو و زیاد امتیاز ۳ تعلق گرفت. سپس بر اساس آن میانگین و انحراف از معیار داده ها را محاسبه کرده و پس از آن میانگین جامعه با ضریب اعتماد ۹۵ درصد را به صورت زیر محاسبه می نماییم:

$$\mu = X \pm Z_{\alpha/2} \times SD/\sqrt{n}$$

در نهایت بر اساس میانگین به دست آمده از داده ها و جامعه، اثرات محدودکنندگی را بررسی می نماییم.



نخستین همایش ملی محیط زیست، چالش ها و راهکارهای عملی



مواد و روش ها

نمونه ای از پرسشنامه باز:

- نام: نام خانوادگی: سن: تحصیلات: جنس: بومی شهرستان: شغل: درآمد متوسط:
- ترکیب مسافرتی: گروهی انفرادی خانوادگی تعداد افراد:
- عنایت فرمایید در مورد امکانات مطرح شده زیر در خصوص تفرجگاه نظرات خود را اعلام نمایید.
- (۱) امکانات اسکان: (۲) امکانات بهداشتی: (۳) از نظر وسعت: (۴) از نظر امنیت: (۵) از نظر رفاهی:
- (۶) از نظر تفریحی: (۷) از نظر پارکینگ: (۸) از نظر امور خدماتی: (۹) از نظر ایاب و ذهاب:
- * آیا در صورت بالا بردن امکانات تفرجگاهی در منطقه، تمایل به پرداخت ورودیه دارید؟ * استعدا دارد در صورتیکه غیر از موارد فوق، مورد خاصی در نظر دارید، لطفاً توضیح دهید:
- **نمونه ای از پرسشنامه بسته:**

• عنایت فرمایید در مورد امکانات مطرح شده زیر در خصوص تفرجگاه نظرات خود را اعلام نمایید.

• (۱) اثر محدودکنندگی (ضعف یا کمبود) عامل در این تفرجگاه در چه سطحی است؟

• محدود کننده در سطح: زیاد متوسط ناچیز نمی دانم

عنوان: بررسی عوامل محدود کننده اکوتوریسم در پارک جنگلی نور و پارک جنگلی سی سنگان نام و نام خانوادگی: غلامرضا بناگر

نخستین همایش ملی محیط زیست، چالش ها و راهکارهای عملی

نتایج و بحث

جدول ۱ - بررسی محدودکنندگی عوامل مختلف در پارکهای جنگلی نور و سی سنگان به درصد

پارک جنگلی سی سنگان	پارک جنگلی نور	
۰	۱۳/۳۳	پیست دوچرخه سواری، استخر شنا و میز شطرنج
۹۰	۶۶/۶۶	سکوهای سیمانی، کمپینگ، آلاچیق و چادر
۱۳/۳۳	۲۰	زمین ورزشی (والیبال، فوتبال، بسکتبال و تنیس)
۶/۶۶	۶/۶۶	تعمیرگاه و پرسنل پارک
۱۰	۲۶/۶۶	میز و نیمکت
۶/۶۶	۱۰	اجاق پخت غذا و آتشدان
۲۰	۱۶/۶۶	امنیت در شب
۱۳/۳۳	۱۰	امنیت در روز
۳۳/۳۳	۳۶/۶۶	ایاب و ذهاب



نخستین همایش ملی محیط زیست، چالش ها و راهکارهای عملی



جدول ۱- بررسی محدودکنندگی عوامل مختلف در پارکهای جنگلی نور و سی سنگان به درصد

پارک جنگلی سی سنگان	پارک جنگلی نور	
۲۰	۲۳/۳۳	آب آشامیدنی بهداشتی
۱۳/۳۳	۲۰	اورژانس
۲۳/۳۳	۲۳/۳۳	پارکینگ
۴۶/۶۶	۳۶/۶۶	بوفه، رستوران و فروشگاه
۳۶/۶۶	۴۰	پارک بازی کودکان
۴۳/۳۳	۳۶/۶۶	چراغ برق (روشنایی)
۷۳/۳۳	۸۶/۶۶	سرویسهای بهداشتی (توالت، دستشویی و ظرفشویی)
۲۳/۳۳	۳۶/۶۶	سطل زباله
۳/۳۳	۱۰	امکانات اسکان (متل، هتل، مسافرخانه)

نخستین همایش ملی محیط زیست، چالش ها و راهکارهای عملی

جدول ۲- میانگین و انحراف از معیار داده های جدول و میانگین جامعه با حدود اعتماد ۹۵٪ در پارک جنگلی نور

میانگین جامعه (حدود اعتماد ۹۵٪)	انحراف از معیار	میانگین	
$1/9 < \mu < 2/5$	۰/۸۵	۲/۲	سطل زباله
$2/02 < \mu < 2/58$	۰/۷۹	۲/۳	پارک بازی کودکان
$1/79 < \mu < 2/35$	۰/۷۸	۲/۰۷	چراغ برق (روشنایی)
$2/03 < \mu < 2/57$	۰/۷۵	۲/۳	بوفه، رستوران و فروشگاه
$2/03 < \mu < 2/63$	۰/۸۴	۲/۳۳	ایاب و ذهاب
$2/14 < \mu < 2/34$	۰/۱۱	۲/۲۴	مجموع عوامل

نخستین همایش ملی محیط زیست، چالش ها و راهکارهای عملی

جدول ۳- میانگین و انحراف از معیار داده های جدول و میانگین جامعه با حدود اعتماد ۹۵٪ در پارک جنگلی سی سنگان

میانگین جامعه (حدود اعتماد ۹۵٪)	انحراف از معیار	میانگین	
$2/07 < \mu < 2/67$	۰/۸۵	۲/۳۷	پارک بازی کودکان
$2/55 < \mu < 2/99$	۰/۶۳	۲/۷۷	چراغ برق (روشنایی)
$2/41 < \mu < 2/85$	۰/۶۱	۲/۶۳	بوفه، رستوران و فروشگاه
$2/21 < \mu < 2/79$	۰/۸۲	۲/۵	ایاب و ذهاب
$2/42 < \mu < 2/76$	۰/۱۷	۲/۵۷	مجموع عوامل

نخستین همایش ملی محیط زیست، چالش ها و راهکارهای عملی

نتیجه گیری و پیشنهادات

فعالیت گردشگری تنها انگیزش مردم برای گذران فراغت در طبیعت نیست. بلکه فرصتی است برای آشنایی آنها با میراث های طبیعی که باید به نسلهای آتی، طبیعت و فرهنگ حفاظت از آن را منتقل کنند. فعالیت گردشگری در مناطق طبیعی می تواند به عنوان مکانیسمی برای خودگردانی مالی نیز تلقی شود. با وجود این، چنانچه گردشگری در خارج از چارچوب واحد مدیریت صورت گیرد امکان بروز پیامدهای جدی و تهدید کننده را تشدید می کند.

با توجه به پاسخهای ارائه شده در پرسشنامه باید موارد زیر مورد لحاظ قرار گیرد:

۱) بهتر است که پارکهای جنگلی نور و سی سنگان نیروهای انتظامی ثابت در اختیار داشته باشند و این نیروها زیر نظر مسئولین پارکها انجام وظیفه نمایند تا ضمن ایجاد امنیت، جلوگیری از سرقت و از قطع درختان، سرشاخه ها، کندن نهال، شکستن لامپ و چراغ برق و جلوگیری نمایند. ضمناً نیروهای انتظامی از برخورد نامناسب با گردشگران نظیر بازرسی ماشینها، چادرها و محیطهای خصوصی گردشگران که غالباً بدون مجوز دادگستری انجام می شود، منع شوند. همچنین سعی شود تا از نیروهای ویژه فصلهای گردشگری با لباسهای ویژه که از نوع لباسهای نیروهای انتظامی و نظامی نباشد در پارکها استفاده شود.

۲) گردشگران از حضور اسبها در پارکها گله مند بوده و اعتقاد داشتند که گاهی اوقات باعث مزاحمتهایی شده و امنیت مناطق را از بین می برند. همچنین باعث کثیف شدن منطقه می شوند. لذا لازم است تا سوارکاری در پارکها در مناطق مخصوصی انجام شود. علاوه بر آن می توان از درشکه ها به جای اسبها در مناطق به خصوص پارکهای جنگلی استفاده نمود.



نخستین همایش ملی محیط زیست، چالش ها و راهکارهای عملی



دانشگاه علوم و تحقیقات تهران

نتیجه گیری و پیشنهادات

۳) همانطور که جداول ۱، ۲ و ۳ نشان می دهند، امکانات موجود در پارکها اعم از انسان ساخت و طبیعی مانند مناطق اسکان، سرویسهای بهداشتی، پارک بازی کودکان، روشنایی، رستورانها و مراکز خرید مایحتاج ضروری، پارکینگ ماشین و ... بسیار ضعیف می باشند. لذا لازم است تا نسبت به حل این مشکلات اقدامات لازم به عمل آید.

۴) برای اینکه گردشگران بتوانند از امکانات موجود در پارکها استفاده نمایند، بهتر است تا بروشورهایی تهیه شده و در اختیار گردشگران قرار گیرد. همچنین تابلو اعلانات در سطح پارکها ایجاد شود.

۵) این تحقیق نشان می دهد که اکثریت قریب به اتفاق گردشگران چنانچه امکانات تفرجگاهی در مناطق افزایش یابد مایل به پرداخت ورودیه می باشند. به طوریکه در بعضی از سواحل شهرستانها نیز از ۲۵۰۰ ریال تا ۵۰۰۰ ریال از گردشگران دریافت می شد، بدون اینکه کوچکترین خدماتی به آنها ارائه شود. لذا چنانچه جهت ورود به پارکهای جنگلی نور و سی سنگان تصمیم به دریافت ورودیه گرفته شود لازم است تا در قبال دریافت مبالغ فوق، خدماتی متناسب نیز ارائه شود.

۶) وضعیت جاده ها جهت رسیدن به این مناطق چندان مناسب نمی باشد. تعریض جاده های شمال نیز که از سال ۱۳۷۴ آغاز شد، هنوز به پایان نرسیده است و در بعضی از این مسیرها هنوز هیچ اقدامی صورت نگرفته است. در بعضی از مسیرها نیز این عملیات به کندی صورت می گیرد به طوریکه عملیات تعریض جاده ها که به طور ناقص انجام شده، باعث ناامنی جاده ها و بروز تصادفات خطرناک شده است و به خصوص در ایام گردشگری دچار ترافیک سنگینی می شود. حمل و نقل ریلی نیز تاکنون به این مناطق نرسیده است. لذا لازم است تا هر چه سریعتر نسبت به اجرای آن اقدام شود.

۷) فضای عمومی پارکها از نظر زیبایی و نظافت جالب نیست. لذا لازم است اقدامات جدی در این مورد صورت گیرد.

۸) همانطور که می دانید مهمترین فاکتور در جذب گردشگر مسئله امنیت در منطقه می باشد. در طی مدت تحقیق در فروردین و تابستان ۱۳۷۸ و فروردین ۱۳۷۹ هیچ گردشگر خارجی مشاهده نگردیده است. لذا با توجه به توانمندیهایی که کشور ما در این زمینه دارد بهتر است تا با تبلیغات مفید در سطح بین المللی زمینه های لازم برای حضور گردشگران خارجی فراهم آید. گردشگران داخلی نیز گاهی اوقات از عدم وجود امنیت در منطقه به خصوص افزایش سرقت در پارکها گله مند بودند. گاهی اوقات نیز از برخوردهای نامناسب مأمورین نیروی انتظامی ناراضی بوده اند. لذا لازم است تا در این مورد نیز اقدام شود.